

Mötespromemoria 3/2021 för arbetsgruppen för flerspråkiga finländare och invandrade personer som samhällsaktörer 2021–2022

Politiskt inflytande genom representativ demokrati

Politisk inkludering bland personer som talar främmande språk och personer med utländsk bakgrund

I Finland: att rösta och ställa upp som kandidat – Josefina Sipinen, Tammerfors universitet

Det förekommer stora skillnader mellan olika språkgrupper och typer av val vad gäller politiskt deltagande i val som kandidat eller väljare. Det är viktigt att observera att antalet röstberättigade är större i kommunalvalet än i riksdagsvalet – valdeltagandet i olika språkgrupper förklaras delvis av väljarnas annorlunda profil (väljarna i riksdags- och presidentvalen är medborgare). Å ena sidan kan man tänka att tröskeln för deltagande är lägre i kommunalval, å andra sidan kan det vara så att nationella val anses vara mer betydelsefulla.

Det finns inte helt tillförlitlig information om valdeltagandet bland personer som talar främmande språk, eftersom de kommuner i huvudstadsregionen som har många invånare som talar främmande språk inte i stor utsträckning använder det elektroniska rösträttsregistret. I kandidatregistret finns rätt så mycket bakgrundsinformation om kandidater med utländsk bakgrund (även om registret anger kontaktspråket i stället för modersmål), men detta berättar inget om de värderingar och attityder som påverkar det politiska deltagandet. Till exempel ställdes i FinMonk-undersökningen inga frågor om omröstning, men mer övergripande om politiska värderingar och attityder. I detta avseende är materialet FSD3448 Pääkaupunkiseudun viiden suurimman vieraskielisen ryhmän arvot, asenteet ja identiteetit 2018-2019 (Värderingar, attityder och identiteter hos de fem största grupperna som talar främmande språk i huvudstadsregionen) unikt. Dessutom anser Sipinen att det är viktigt att det tas fram mer

information om politiskt deltagande i val bland personer som talar främmande språk och med utländsk bakgrund enligt språkgrupp, till exempel genom olika enkätundersökningar.

Mot bakgrund av forskningsresultat kan man inte ge närmare upplysningar om vilka skillnader som påverkar olika gruppers deltagande. En viktig fråga är var olika grupper får information om samhället och politik och vilka kanaler som utnyttjas för detta. Intressant är också hur värderingar och attityder påverkar det politiska deltagandet bland personer med utländsk bakgrund, samt naturligtvis även hur ledamöter med utländsk bakgrund ser sin egen roll som beslutsfattare, vilken ställning de har i partiet och om detta är förknippat med eventuella hinder för deltagande.

När man granskar kandidatuppställningen och de valda kandidaterna kan man tydligt se att personer som talar främmande språk och personer med utländsk bakgrund är underrepresenterade i kommunfullmäktige. En del språkgrupper har haft kandidater i stor omfattning (dvs. nästan i samma proportion som deras andel av invånarna i kommunen i fråga), men när man granskar de kandidater som blir valda ser man att de är underrepresenterade. Särskilt rysk- och estniskspråkiga är underrepresenterade på kandidatlistor och i fullmäktige. **Att personer med utländsk bakgrund ställer upp som kandidater förklaras i första hand av om partierna har som mål att rekrytera kandidater med utländsk bakgrund.** Partiernas vilja påverkas av deras analys av potentiella väljare och kandidater som potentiellt kan bli valda. Det varierar beroende på parti om man ser det som ett värde i sig att kandidater med utländsk bakgrund deltar. **De nätverk som aktiva i partierna har spelar roll vid kandidatrekrytering.** Partiernas förmåga att få information om potentiella kandidater eller att identifiera dem bland befolkningen med utländsk bakgrund kan vara en utmaning, om rekryterarna inte har kontakter med befolkningen med utländsk bakgrund.

Särdrag som förklarar deltagandet i val bland personer med utländsk bakgrund är bland annat erfarenheter i ursprungsländerna, de möjligheter som erbjuds i Finland och den egna, lokala referensgruppens politiska engagemang. Betydande för beslutet att rösta är också om man hittar en kandidat som man kan identifiera sig med.

Orsaker till att personer med utländsk bakgrund låter bli att rösta och kopplingen mellan upplevelsen av tillhörighet och valdeltagande – Projektkoordinator Anna Seppänen, THL

Seppänen presenterade FinMonk-undersökningens (2018–2019) resultat som gäller anledningar till att man inte röstar. De som svarade i undersökningen är vuxen befolkning med utländsk bakgrund, dvs. personer som är födda utomlands eller vuxna barn till föräldrar som är födda utomlands.

I undersökningen ställdes frågor om omröstning i olika val. Om respondenten inte hade röstat ställdes frågor om anledningarna till att låta bli att rösta med hjälp av färdiga svarsalternativ. De förklaringar som respondenterna allra oftast valde var brist på kunskap; att man inte är intresserad av val och av att rösta och misstro mot politik. Dessutom valdes rätt ofta alternativerna att det är svårt att hitta en lämplig kandidat och jag tror inte att jag kan påverka genom att rösta.

Vid val av olika svarsalternativ lyftes fram skillnader mellan olika landsgrupper. I synnerhet personer som har flyttat från länder i Asien valde alternativet att de inte har tillräckligt med kunskaper. Särskilt estniska respondenter hänvisade till brist på intresse och förtroende.

Enligt undersökningen ökar kunskaper i finska och svenska sannolikheten att man röstar. Till exempel var det mer sannolikt att personer som hade flyttat till Finland på grund av sin familj röstade än personer som hade flyttat till Finland på grund av arbete. Psykisk belastning minskar viljan att rösta, vilket för sin del betyder att hälsa och välbefinnande är viktiga faktorer också med tanke på politisk delaktighet.

Diskussion

Olika språkgrupper

Skillnaderna mellan olika språkgrupper är inte symmetriska. I synnerhet bör det diskuteras i fråga om vilka grupper man bör oroa sig för, och när är det fråga om marginalisering.

Tidigare erfarenheter av politiskt deltagande och demokrati är betydande. Till exempel kan personer som anländer från området för forna Sovjetunionen därför känna misstro mot det demokratiska systemet. Samtidigt som det enligt en del medlemmar i arbetsgruppen verkar som att vissa ryskspråkiga har en rätt ytlig uppfattning om det finländska politiska systemet, finns det även evidens på att finländarna kan förhålla sig misstänksamt till politiskt deltagande bland personer som har dubbelt medborgarskap i Finland och Ryssland¹.

Till exempel verkar flera personer med estnisk bakgrund uppleva att de hellre fokuserar på politiken i sitt hemland som ligger mycket nära. Å ena sidan är detta inte nödvändigtvis ett problem om det är fråga om migrerande arbetstagare som väljer att fokusera på politiken i sitt hemland. Å andra sidan upplever ester arbetsdiskriminering och underbetalning i Finland – och också därför vore det viktigt med politiskt engagemang.

Till exempel är personer med somalisk bakgrund välorganiserade, och detta tycks synas i valen. I synnerhet under 2017 var valdeltagandet bland personer med somalisk bakgrund hög. I den

---

¹ Kananen, M., & Ronkainen, J. (2020). Finnish-Russian dual citizens and the changing political climate of supranational citizenship. In *International Perspectives on Inclusion within Society and Education* (pp. 57-69). Routledge.

somaliska gemenskapen finns det många organisationer som kan organisera sig bakom en viss kandidat. Gemenskapen har även bra nätverk: "om till exempel något händer för en äldre kvinna som inte talar finska, sprids information mycket snabbt i gemenskapen". Dessutom är kulturen för politiskt deltagande historiskt sett lång och aktiv i det område där personer med somalisk bakgrund kommer ifrån.

Å andra sidan har till exempel Indien starka demokratiska traditioner, men indier som bor i Finland verkar inte vara särskilt intresserade av politiskt deltagande i Finland. Är det fråga om att man inte förstår sina egna rättigheter, har man tillräckligt med information till exempel om omröstning eller om vilka slags saker man bestämmer om i kommunalvalet? Är sådan information tillgänglig på olika språk – **är informationen lättillgänglig och lockande samt har den tagits fram tillsammans med målgruppen och har den riktats till den?**

Politiskt deltagande kan också jämföras med Maslows behovshierarki. Om till exempel individen oroar sig primärt för arbetslöshet och problem i familjen, kan oron dra fokus från politiskt deltagande. Överhuvudtaget påverkas röstningsbeteendet ofta av inkomst- och utbildningsnivån. Även här kan det förekomma grupp-specifika skillnader. Det finns forskningsbevis på att utbildningsnivån och i kommunalvalet 2017 även den socioekonomiska ställningen inte påverkade valdeltagandet bland personer som talar somaliska, vilket inte gäller för till exempel personer som talar ryska och estniska.²Somalier röstade alltså trots låg inkomstnivå.

Den så kallade halmmobilen för integration (kotoutumisen himmeli) som används av THL illustrerar väl hur flerdimensionella de faktorer som påverkar politiskt deltagande är. "Halmmobilen" innehåller bland annat element för hälsa, säkerhet och politiskt deltagande – effekterna på ett delområde sprids alltid också till andra områden. Ofta överbetonas arbetslivet i integrationsdiskussionen, men politiskt engagemang är också ett exempel på integration och där kan även utmaningar som gäller andra aspekter av integration bli synliga. Det är också viktigt att komma ihåg modellen för goda relationer mellan befolkningsgrupper.

Partiernas roll

Budbäraren har betydelse. Mobilisering av väljare på det egna modersmålet är sannolikt ett fungerande sätt. I kommunalvalet har partierna inte resurser till flerspråkig kommunikation, om någon kommunicerar på andra språk så gör kandidaterna det själva, och de avgör hur representationen av minoriteter tar form.

Kandidater som tilltalar väljaren har stor betydelse för beslutet att rösta. Partierna bör ägna särskild uppmärksamhet till kandidatrekryteringen, vilket betyder att dessa frågor bör diskuteras redan vid kandidatuppställningen. Man kan också tänka att personer med invandrabakgrund

---

² Sipinen, J. (2021). Poliittinen osallistuminen osana kotoutumista: Maahan muuttaneiden äänestysaktiivisuus vuoden 2017 kuntavaaleissa. *Politiikka*, 63(2).

inte är den enda gruppen där det förekommer politisk passivitet. Till exempel är ungdomar också en sådan grupp – partierna har säkert också funderat på hur de kan nå unga.

Vilket slags stöd kan partierna ge? Jag har varit länge politiskt aktiv, men har aldrig sett att partierna särskilt skulle ha försökt nå personer som talar främmande språk eller satsat på att de ska ställa upp som kandidater.

Kandidater med invandrabakgrund behöver också röster från den så kallade majoritetsbefolkningen.

Personer med invandrabakgrund röstar inte nödvändigtvis på kandidater med invandrabakgrund, det kan också vara tvärtom.

Ibland verkar det som att partierna genomför kandidatrekryteringen med rätt ytliga kunskaper: till exempel kan flera partier kontakta en viss person med utländsk bakgrund endast baserat på ett tv-framträdande. Detta avspeglar alltså att **de personer som ansvarar för kandidatrekrytering inte har nätverk som sträcker sig till den invandrade och flerspråkiga befolkningen.** Samtidigt har inte de som ansvarar för kandidatrekrytering alltid den bästa möjliga uppfattningen om vem som åtnjuter respekt i en viss språkgrupp. Därmed borde partierna ha representanter för minoriteter med i kandidatrekryteringen.

Kommundemokrati

Säkert är människor på något plan intresserade av frågor som gäller kommundemokrati, såsom modersmåls- och religionsundervisningen för barn. För många verkar emellertid frågor som beslutas på statsförvaltningsnivån vara större. Självt förde jag i samband med kommunalvalet diskussioner med många människor, och en fråga som många som har flyttat till Finland oroade sig över var att deras ålderstigna föräldrar som bor i deras ursprungsland inte kan resa till Finland förutom kanske med turistvisum. Många tänker säkert att vardagliga saker tas hand om – en väg repareras oberoende av om jag röstar. Och så kan det också kännas att man inte kan påverka frågor som är de viktigaste för en själv.

Användningen av det elektroniska rösträttsregistret bör utvidgas. Eftersom Helsingfors och Esbo inte är med saknas mycket information om väljare med utländsk bakgrund.

Om språkgrupperna är olika, så är även kommunerna det. När man jämför tre små kommuner i Egentliga Finland kommer det fram hur kommunalvalen och engagemanget varierar i olika kommuner. I Nystad har andelen av befolkning med utländsk bakgrund ökat bland annat på grund av den lokala industrin, och i kommunalvalet valdes också en kandidat med utländsk bakgrund. I Pargas i närheten syns den svenskspråkiga kommunens egen dynamik, och i landsbygdskommunen Loimaa var kandidater med utländsk bakgrund inte ens nära att bli valda trots utländska säsongsarbetare.

Ett demokratiförsök i Träskända – Elina Eerola (Sitra) och representanter för Träskända stad

I ³Träskända genomfördes projektet *Toimi politiikan näyttämöillä* som en del av Sitras projekt Demokratiförsöken. I projektet fick deltagare med utländsk bakgrund lära sig om praxisen i kommunalt beslutsfattande med hjälp av inlevelsemetoder. Projektet har tagit fram en handbok på lättläst språk, *Anna äänesi kuulua kuntapolitiikassa*.

Försöket möjliggjorde mångsidigare kommunikation från kommunens sida än vad som vanligen görs i samband med val. Utifrån projekterfarenheterna är det viktigt att skapa utrymmen som gör det möjligt att öva demokrati och fästa vikt vid kommunens resurser också vad gäller ett slags "uppsökande arbete". I framtiden vore det viktigt att integrera den flerspråkiga och invandrade befolkningen i kommunens andra arbetsgrupper och råd (till exempel ungdomar, seniorer).

Övrigt

Det är viktigt att ta fram lättförståeligt och visuellt material, på mötet hann man knappt tala om vilka möjligheter sociala medier erbjuder. Skulle justitieministeriets brev om rösträtt behöva förnyas? Det vore bra om brevet som delas ut till alla skulle vara skrivet på ett tydligt språk och skulle innehålla bilder.

Ordföranden föreslog att denna grupp ska vädja till att invånarna ska rösta i välfärdsområdesvalet i januari.

---

³ Material som tagits fram i projektet: Projektets slutrapport; Kohti yhdenvertaisempaa osallisuutta – demokratiakokeilun arviointi; Rapport om enkäten för ryskspråkiga Helsingforsbor (finska); Rapport om enkäten för ryskspråkiga Helsingforsbor (ryska); länk till en delaktighetsvideo på lättläst språk.